

ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗВО «УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Фахового коледжу

ЗВО «Університет Короля Данила»

Володимир ЯСЛИК

ПАМ'ЯТКА

для педагогічних, науково-педагогічних працівників

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

РОЗРОБНИКИ

Гоголь Василь Романович - методист Фахового коледжу ЗВО «Університет Короля Данила», Кліщ Олег Володимирович - заступник директора Фахового коледжу ЗВО «Університет Короля Данила» з методичної, акредитаційної та організаційної роботи.

Пам'ятка «Методи навчання та їх класифікація» розроблена з метою забезпечення належного рівня освітнього процесу навчально-методичним забезпеченням.

Схвалено методичною радою
Фахового коледжу
ЗВО «Університет Короля Данила»
протокол №1 від «29» серпня 2024 р.
Голова методичної ради

 Олег КЛІЩ

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

У дидактиці **метод навчання** - це певний спосіб цілеспрямованої реалізації освітнього процесу, досягнення поставленої мети. Правильний підбір методів відповідно до мети та змісту навчання, вікових особливостей здобувачів освіти сприяє розвитку їхніх пізнавальних здібностей, озброєнню їх уміннями й навичками використовувати здобуті знання на практиці, готує їх до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд.

В дидактичних рекомендаціях визначення методу таке:

Метод - мистецтво викладача спрямувати думки здобувача освіти у потрібне русло та організувати роботу за планом. У структуру методу входять зміст навчання, шляхи досягнення мети, активність здобувачів освіти, методичні прийоми, мета, способи, завдання, інструменти, засоби, правила, педагогічна майстерність викладача.

Метод - це головний інструмент педагогічної діяльності, лише з його допомогою виробляється продукт навчання, здійснюється взаємодія викладача та здобувача освіти.

Методи навчання поділяються на **загальні** та **спеціальні**. Загальні застосовуються при вивченні різних навчальних дисциплін; спеціальні - під час вивчення окремих дисциплін.

Сукупність методів викладання тієї чи іншої дисципліни є методикою викладання.

Методика навчальної дисципліни - це галузь педагогічної науки, яка досліджує закономірності вивчення певної навчальної дисципліни. До змісту методики як часткової дидактики входять:

- установлення пізнавального й виховного значення даної навчальної дисципліни та її місця в системі підготовки фахівця;
- визначення завдань вивчення даної дисципліни та її змісту;
- вироблення відповідно до завдань і змісту навчання методів, методичних засобів та організаційних форм навчання.

Методологія - (від гр., лат. - *metod* і *logos*) - це:

- сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в якійсь науці;
- учення про методи пізнання та перетворення дійсності;
- діалектичні методи, які є найзагальнішими та діють на всьому полі наукового пізнання, конкретизуються і через загальнонаукову і через часткову методикою.

Класифікація методів навчання - це впорядкована за певними ознаками система методів; групування методів навчання за певними ознаками та встановлення між ними зв'язків.

Вид методу	Пояснення методу	
словесні методи	лекція	передбачає усний виклад великого за обсягом, а також складного за логічною побудовою матеріалу. Лекція служить для пояснення важкої та складної теми; її типовими ознаками є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та

		характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки, відповіді на запитання.
	розповідь - пояснення	передбачає послідовне розкриття змісту навчального матеріалу шляхом словесного тлумачення понять, явищ, слів, термінів. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повідь, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.
	бесіда	передбачає запитання та відповіді. Бесіда - це діалог між викладачем та здобувачем освіти, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувачів світи на активізацію отриманих знань. Учені виділяють індуктивну та дедуктивну бесіду. Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів освіти, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.
	інструктаж	передбачає ознайомлення з способами виконання завдань, використання інструментів, приладів і матеріалів, дотримання техніки безпеки, показ трудових операцій
наочні методи	ілюстрація	передбачає використання у навчальному процесі наочності (плакатів, карт, рисунків на дошці, картин) з метою оптимізації засвоєння знань. Ілюстрація - допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки. Засоби ілюстрації (картинки, таблиці, моделі, стенди, муляжі, презентації, малюнки тощо) є нерухомими, вони мають «оживати» в розповіді викладача. Дидактики не рекомендують вивішувати або виставляти засіб ілюстрації заздалегідь (на початку заняття), щоб не привернути до нього увагу здобувачів освіти, щоб

		ілюстрація не була достроковою до того моменту, коли для викладача настане час скористатися наочним посібником.
	демонстрація	характеризується рухомістю засобу демонстрування: навчальна телепередача або кіно-відеофільм чи його фрагмент; діюча модель, дослід з фізики або хімії.
	спостереження	передбачає безпосереднє сприймання явищ дійсності
	комп'ютерні і мультимедійні методи	передбачають використання мультимедійних презентацій, а також комп'ютерних навчальних програм
практичні методи	вправи	це планомірно організоване, свідомо осмислене багаторазове повторення певних дій і прийомів, які ускладнюються, з метою формування, закріплення та вдосконалення практичних навичок і вмінь студентів
	дослідні роботи	це своєрідний творчий процес, який потребує наявності цілої низки здібностей, умінь і навичок, а саме: творчого мислення, глибокого проникнення в суть фактів і явищ з використанням законів мислення
	лабораторні роботи	це такий метод навчання, при якому здобувачі під керівництвом викладача і за заздальгідь наміченим планом проробляють досліди або виконують певні практичні завдання і в процесі їх сприймають і осмислюють новий навчальний матеріал, закріплюють отримані раніше знання.
	практичні роботи	це такий метод навчання, при якому науково-педагогічний, педагогічний працівник організує засвоєння здобувачами теоретичних положень навчальної дисципліни шляхом виконання спеціально сформульованих завдань та сприяє формуванню у них вмінь і навичок практичного застосування цих теоретичних положень
індуктивний	метод навчання, що забезпечує перехід від часткового до загального, від конкретного до абстрактного (викладач подає і пояснює факти, наводить приклади, демонструє досліди, наочні посібники, підводячи до узагальнення, виведення правил, законів, нових понять – здобувачі засвоюють окремі факти, роблять висновки, узагальнюють навчальний матеріал)	

дедуктивний	метод навчання, що забезпечує перехід від загального до часткового, від абстрактного до конкретного, процес логічного переходу від деяких припущень, посилянь до їх наслідків, висновків (викладач повідомляє загальне положення, формулу, закон, згодом поступово підкріплює їх конкретними прикладами, наводить окремі випадки, конкретні завдання – студенти сприймають загальні положення, формули, закони, потім засвоюють висновки, наводять власні приклади)
традуктивний	метод навчання, що передбачає рух від окремого до окремого, від одиничного до одиничного, від загального до загального через порівняння за ознаками подібності (аналогії) чи відмінності. Сутність традуктивного методу полягає у з'ясуванні подібності деяких ознак двох чи більше явищ, на основі чого роблять висновок про подібність усіх інших ознак цих явищ, завдяки чому аналогія здійснюється за основною, суттєвою ознакою досліджуваного явища, а не за випадковою чи другорядною. Тому важливо чітко визначати основні і другорядні ознаки досліджуваних явищ і процесів. Аналогія не може існувати самостійно, тільки в єдності з іншими логічними методами (аналіз, синтез, індукція, дедукція) вона сприяє реалізації завдань навчання.
аналітичний	метод навчання, що передбачає виокремлення частини з цілого і має такі компоненти: осмислене сприйняття інформації, виокремлення суттєвих ознак і відношень, поділ на елементи і знаходження вихідної структурної одиниці; осмислення зв'язків, їх синтез
синтетичний	метод навчання, що передбачає уявне або практичне поєднання виокремлених шляхом аналізу елементів в єдине ціле і забезпечує пізнання конкретного через єдність різноманітного і здійснюється переважно на теоретичному рівні пізнання
порівняння	метод навчання, що полягає у виявленні подібності та відмінностей між предметами і явищами і передбачає такі дії: визначення об'єктів порівняння; виявлення основних ознак; зіставлення; знаходження подібності чи відмінності; знакове оформлення результатів порівняння (складання таблиці, плану, схеми чи моделі)
узагальнення	метод навчання, що полягає в переході між менш загальних до більш загальних знань, абстрагуванні та знаходженні спільних ознак і передбачає такі дії: добір типових фактів, знаходження основного; порівняння; первинні висновки, їх теоретична інтерпретація; аналіз діалектики розвитку явища; знакове оформлення результатів узагальнення (формули, моделі, тенденції та ін.)
конкретизація	передбачає перехід від безпосередніх вражень до суп спостережуваного явища і має такі елементи: сходження від абстрактного до конкретного; знакове оформлення результатів конкретизації (приклади, задачі, схеми, моделі та ін.). Його

	використовують для уточнення умов існування чи розвитку явища, для підсилення теоретичних знань прикладами з практики	
виокремлення основного	передбачає конкретизацію предмета пізнання, розподіл інформації на логічні частини та їх порівняння, відокремлення. Для цього методу характерні: дії знаходження ключових слів, понять, смислових опорних пунктів; групування матеріалу; висновок про предмет пізнання, знакове оформлення (план, схема, опорний конспект, алгоритм, заголовок). Метод виокремлення основного часто використовують для теоретичних узагальнень, для звільнення змісту навчального матеріалу підручників від надлишкового, другорядного матеріалу	
репродуктивний	відтворена репродукція як засіб повторення готових зразків, робота за готовими зразками	
творчий	створення нового, оригінального, суспільно вартісного матеріального або духовного продукту	
проблемно-пошуковий	викладач ставить проблему, формулює пізнавальні завдання, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, знаходить спосіб розв'язання поставлених завдань	
евристичний	організація активного пошуку висунутих викладачем пізнавальних завдань на основі евристичних програм і вказівок	
дослідницький	після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного і письмово інструктажу, студенти самостійно вивчають літературу, наукові джерела, ведуть спостереження, виміри і виконують пошукові дії	
методи самостійної роботи вдома	самостійна робота без контролю викладача (усні та письмові домашні завдання, завдання самостійної роботи)	
робота під керівництвом викладача	самостійна робота в аудиторії (самостійна робота, розв'язування задач, виконання письмових робіт, виконання практичних завдань)	
інтерактивні методи	кейс-метод	дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем
	дискусія, диспут	колективне обговорення якогось складного питання в процесі зіткнення ідей, думок, точок зору
	мозковий штурм	один із методів, який сприяє розвитку творчості. Даний метод зручно використовувати під час обговорення складних проблем чи питань. Дається час для індивідуального розмірковування над проблемою а через цей час збирається додаткова інформація з приводу прийняття рішення. Учасники “мозкової

		атаки” мають висловити всі можливі (і неможливі з позиції логіки) варіанти розв’язання проблеми, які потрібно вислухати і прийняти правильне рішення
	рольові і ділові ігри	пізнавальна гра, яка складається із запитань та відповідей на теми з різних галузей знань
	тренінгові заняття	метод, спрямований на одержання знань, умінь, навичок для успішного розв’язання навчально-виховних завдань
	банк ідей	це раціональний спосіб колективного вирішення проблеми яка не піддається розв’язанню традиційним способом
	бесіда-діалог	метод, спрямований на співучасть з тим, хто виступає. В ході свого виступу, подачі знань, закріплення матеріалу викладач ставить супроводжуючі запитання до учасників, з метою перевірки розуміння ними поданої інформації